

Ärende: VN/37864/2025

Begäran om utlåtande: Bedömningspromemoria om behoven att utveckla arbetskraftsservicen i samband med reformen av arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte

Utvecklingsförslag 1: Skräddarsydd karriärträning

Vår syn på förslagen om skräddarsydda karriärträningar:

Utvecklingsförslag 1 – Skräddarsydd karriärträning

Finlands svenska synförbund stöder intentionen bakom förslaget om skräddarsydd karriärträning (uravalmennus). Vi understryker dock att sådan träning blir verkningslös för personer med synnedsättning om tjänsteleverantörerna saknar kunskap om funktionsnedsättningen eller om de digitala plattformarna inte är tillgängliga. Vi instämmer med SOSTE i att ändamålsenliga tjänster förutsätter en målgruppsspecifik upphandling som säkerställer både tillgänglighet och kompetens gällande funktionsnedsättningar.

Utvecklingsförslag 2: Mångsidigare arbetsträningmetoder

Vår syn på förslagen om att göra arbetsträningmetoderna mångsidigare:

Utvecklingsförslag 2 – IPS och mångsidigare arbetsträning

Vi välkomnar satsningen på IPS (Individual Placement and Support). Modellen är särskilt lämplig för personer med synnedsättning då stödet ges direkt på arbetsplatsen – genom tekniska hjälpmedel och anpassning av arbetsmiljön – snarare än genom förberedande träning utanför arbetslivet. Vi stöder THL:s och Talentias krav på att stödet måste fortsätta även efter att anställningen inletts. Forskning visar att IPS inom socialvården gett goda resultat, med en andel på cirka 40 procent i lönearbete i de pilotprojekt som genomfördes inom ramen för programmet för arbetsförmåga (Työkyky-ohjelma).

Utvecklingsförslag 3: Utformning av sysselsättningsplanen till en servicehelhet

Vår syn på förslagen till sysselsättningsplan som servicehelhet:

Utvecklingsförslag 3 – Sysselsättningsplanen som servicehelhet

En sysselsättningsplan fungerar inte om relevanta social- och hälsovårdstjänster – såsom färdtjänst, hjälpmedel och rehabilitering – inte integreras i helheten. Vi instämmer med THL om att planen måste utgå från individens faktiska funktionsförmåga och att koordineringen av tjänster är avgörande. TEM medger i sin bedömningspromemoria att dessa servicehelheter ännu inte syns i statistiken trots att lagen möjliggör dem. Detta glapp måste åtgärdas omgående.

Utvecklingsförslag 4: Precisering av regleringen (försök, träning)

Vår syn på förslagen om precisering av regleringen:

Utvecklingsförslag 4 – Precisering av regleringen

Vi instämmer med Talentia om att sex månaders arbetsprövning (työkokeilu) ofta är otillräckligt. För en person med synnedsättning tar det tid att lära in nya rutiner, arbetsverktyg och hjälpmedel. Regleringen måste medge tillräcklig flexibilitet för detta. Vi välkomnar att TEM avser utvärdera konsekvenserna av den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2025.

Utvecklingsförslag 5: Främjande av regionala samarbetsavtal

Vår syn på förslagen om främjande av regionala samarbetsavtal:

Utvecklingsförslag 5 – Regionala samarbetsavtal

Vi stöder SOSTE:s krav på att lagstiftningen ska förplikta till samarbete mellan myndigheter. Frivilliga avtal är otillräckliga och riskerar att lämna små minoritetsgrupper – inklusive svenskspråkiga personer med synnedsättning – utan service i gränssnittet mellan arbetskraftsservice och välfärdsområde. Erfarenheten visar att lagstöd för samarbete finns, men att det i praktiken inte fungerar utan tydliga skyldigheter.

Vad annat vill ni säga i detta sammanhang?

Övriga synpunkter, kommentarer och förslag:

Övergripande oro – reformen av den rehabiliterande arbetsverksamheten

Finlands svenska synförbund delar Talentias och SOSTE:s allvarliga oro över den föreslagna avvecklingen av lagen om rehabiliterande arbetsverksamhet (laki kuntouttavasta työtoiminnasta). STM:s underarbetsgrupps rapport bekräftar att lagen föreslås upphävas. Den nya socialvårdstjänsten föreslås bli anslagsbunden (määrärahasidonnainen) och inte längre klassas som en sysselsättningsfrämjande service i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Detta innebär att rätten till kostnadsersättning (kulukorvaus) försvinner och att reglerna om aktiv tid inte längre tillämpas, vilket i praktiken innebär att klientens subjektiva rätt till tjänsten upphör.

För personer med funktionsnedsättning, inklusive personer med synnedsättning, innebär detta en konkret försämring. Om rehabiliterande arbetsverksamhet avskaffas utan att ersättas av en lagstadgad, lättillgänglig tjänst inom arbetskraftsservicen, riskerar denna grupp att permanent ställas utanför arbetsmarknaden. CRPD-kommittén har nyligen kritiserat Finland för att sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning är för låg och att åtgärderna är otillräckliga. Mot denna bakgrund är det oacceptabelt att ytterligare försämra rättsskyddet.

Som ett förbund som representerar svenskspråkiga personer med synnedsättning är det slutligen nödvändigt att påpeka att den svenska översättningen av bedömningspromemorian är bristfällig. Utan att gå in på samtliga språkliga fel vill vi som svenskspråkig funktionshinderorganisation understryka att det på svenska heter person med funktionsnedsättning och inte "person med funktionshinder". I översättningen förekommer båda begreppen inkonsekvent. Likaså bör termen person med intellektuell funktionsnedsättning användas istället för det föråldrade "person med utvecklingsstörning". Det ska också vara funktionshinderservice istället för "handikapps-service".

Även om maskinöversättning har använts ligger ansvaret hos beredaren att säkerställa att texten är korrekt och terminologiskt rättvisande. Översättningen av den aktuella bedömningspromemorian håller en mycket låg nivå, vilket är oacceptabelt. Förutom fel användning av begrepp förekommer mycket stavfel, såsom "arbetsträning – stöd för att söka och få jobb". I sista hand är det myndighetens och ministeriets ansvar att garantera att officiella dokument på svenska är språkligt korrekta och fria från grova terminologiska fel.

Jakobsson Matthias
Finlands svenska synförbund rf

Gärkman Anton
Finlands svenska synförbund rf